

XXXVII

1417

11

כ"ש

קרי וכתבי המסורה

Hoc est,

DISSERTATIO

De

Marginalibus Notis

S. Codicis Ebraei Masoreticis

in genere,

Quam

DIVINO ADSPIRANTE NUMINE,

In

Celeberrimâ ad Albim Academiâ,

PRÆSIDE

VIRO PRÆCELLENTE ATQVE PRÆCLARISSIMO,

DN. M. JOH. REINHARDO,

Hilperhusâ Francô,

Fautore ac Præceptore suo, omni honoris cultu

etatem suscipiendo,

Placido Φιλολογῶντων examini sistit

AUTHOR-RESPONDENS,

CHRISTIANUS ADAM SCOPPIUS,

Vratisl. Silesius.

Ad d. XI. Febr. Annô M. DC. LXXIV. H. Lq. consuetis.

Literis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

2

Handwritten notes in the bottom right corner, including the name 'Matthaeus Henckel' and other illegible scribbles.

VIR O

Maximè Reverendo, Amplissimo, Excellentissimo,
 DN. PAULO HOFFMANNO,
 SS. Theol. D. celeberrimo, Pastori & Superintendenti
 Diceceseos Torgensis meritissimo, ut & Capituli
 VVurzensis Præposito gravissimo,

NEC NON

Inclytæ & florentissimæ
 REIPUBLICÆ TORGENSIS
 MAGISTRATUI.

VIRIS

Nobilissimis, Consultissimis, Experientissimo, Amplissimis,
Prudentiâ & rerum usu decoratissimis Patribus conscriptis,

DNN. CONSULIBUS,
 DNN. PRÆTORIBUS,
 DNN. CAMERARIIS,
 ac reliquis ordinis SENATORII VIRIS
 spectatissimis, gravissimis,

Dnn. Mecenatibus, ac Evergetis studiorum suorum sum-
mis, humillima subjectionis cultu atatem venerandis,

Disputationem hanc Academicam

Publicum debite gratitudinis Testem
esse vult

CHRISTIAN-ADAM SCOPPIUS, SS. Th. Stud.

כְּלָהוּם

Vid sibi velint, cujusq; Auctoritatis sint

Note Critica S. Codicis Ebrai marginales, scire, non sanè est de re nibili, vel parvi momenti. Si enim ejusdem Auctoritatis cum ipso textu b. e. Ἰεσωνεύς εἶναι esse dicas, fidem illis adhibeas oportebit, ceu ipsissimo DEI verbo, neque nonnunquam tibi à lectione marginali recedere, textualemve illi præferre licebit, ubi lectionis diversitas deprehenditur, quod tamen tuto quandoque fieri posse, Interpretes Orthodoxi sibi habent persuasum. Sin, quòd divina Auctoritatis indigitata Critica non sit, certus sis, παρρησιαστικῶς necessitate urgente lectionem marginalem susq; deq; habere poteris. Non operam itaque ludemus, speramus, si pro virili hanc quæstionem juxta ac cum illà, quid sibi hujusmodi notæ velint? persequi nitamur. Tu verò summe DEUS ipse Sapientia fons & origo,

Huc ades & nostris clemens allabere cæptis!

CAPUT I.

De

CAUSA EFFICIENTE.

Quæritur

Quibusnam וְכִתְיֹב קָרָי aliaq; hujus generis notæ marginales S. Codicis Ebrai acceptæ ferendæ sint?

§. 1.

AD hanc quæstionem, eò quò par esse videtur modò, tractandam, quatuor sistenda videmus. (1) Circa statum controversiæ aliquid præmonēbimus. Subjiciemus (2) Antithesin, (3) Fundamenta hanc ipsam impugnantia: & denique (4) mentem nostram de quæstione aperiemus.

A 2

§. 2. Cir-

§. 2. Circa *statum controversiæ* observandum venit, nobis non esse sermonem (1) de literis vel punctis vocalibus; circa quæ notæ Masoreticæ versantur, atque ita sunt harum objectum; licet non desinat, qui puncta vocalia & Masoram iisdem transcribere Authoribus satagunt. Inter Christianos extra omnem positum sit controversiæ aleam, puncta vocalia cum consonantibus S. Codicis esse *ἁόπνευστα*, sive deinde illa hisce dicantur coæva, quod verisimilius esse videtur Magnif. Dn. D. Calovio in Crit. S. p. 145. sive accepta ferantur Esdræ, quæ sententia est Buxtorffii & aliorum complurium. Sed impræsentiarum agimus controversiam de notis illis Criticis Masoreticis, quæ occupatæ sunt circa consonas & vocalia sacra, inferius describendis. Nec (2) solliciti sumus de Masorâ in genere, sive parvâ, sive magnâ, vel cunctis notis Masoreticis; sed tantum de iis, quæ nemini non ob oculos versantur, inspicienti S. Codicem Ebraum, ejusdemque marginalia, quæ, à potiori denominatione desumpta, in genere vocari consueverunt *קרי וכתוב*, quamvis multæ inter illas deprehendantur, quæ aliis generis sunt. Dicuntur autem Masoreticæ, quia sunt Masoræ pars primaria, & proinde iisdem Authoribus, atque Masora, meritò acceptæ feruntur.

§. 3. Quantum ad *Antitesin* notandum, varios varias fovere sententias; (1) *Rabbini Talmudici*, & qui hisce ex Ebrais adstipulantur, militant, præcipuam hanc Masoræ partem esse *הלכה למשה מסיני* traditionem Moysi de monte Sinai, h. e. ad Mosen ratione originis referendam esse, ipsum primum acceptum in monte Sinai Senioribus suis tradidisse hunc dicendi modum; quod ad duplicem innuendum sensum, & aliquando ad aliquid occultè insinuandum possint quædam voces aliter scribi, & aliter legi; vel legi & non scribi, scribi & non legi, &c. rationemque legendi in margine significari. Unde piaculo ipsis est, voces ita legere, ut in textu scriptæ habentur; sed in columnarum margine indicatas sub pœnâ excommunicationis efferendas esse censent. Uti commemoratur exemplum de quodam, qui legit vocem talem, prout scripta erat. Jusserunt hunc audientes Magistri lectionem repetere, & secundum traditionem vocis marginalis legere. Ille verò jussui eorum obtemperare recusans, de suggestu, ex quo verba faciebat, deturbatus, excommunicatus

tus

tus est, eò quod transgressus esset rem, quæ sit consuetudo sive traditio Moſis ex monte Sinai. Vid. Buxtorf. in AntiCapp. p.173. & 174. (II.) Quidam ex Ebræis cum Buxtorf. & aliis Christianis haud paucis notas illas temporibus Eſdræ transcribunt, & quidem לְאַנְשֵׁי הַגְּדוּלָה כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה *Viris Synagoga magna*, sive Concilio magno 120. Virorum, ab Eſdrâ Sacerdote, ejus Præside, post exilium Babylonicum Hierosolymæ congregato, cujus ope & auxilio Ecclesiam Hierosolymitanam & Judaicam universam restauratâ, & à multis corruptelis, erroribus & vitiis in Babylonicâ captivitate irreptis, repurgatam esse volunt. (III.) Non desunt, qui statuunt, notas hasce conscriptas esse à Magistris Tiberiensibus, qui post confectum Talmud, in seculo quinto & sexto à nato Salvatore nostro, in urbe Tiberiade ad mare Galilææ sitâ, convenerint. Narrantur de indigitato conventu seqq. Cùm Judæi post restauratum templum gravissima exilia passi essent, Scholæ ipsorum paulatim dilaberentur, Viri docti, imprimis post absolutum Talmud deficerent, S. Scripturæ lectio & studium propter studium Talmudicum evilescebat, manuscripta exemplaria Biblica non omnia fuerunt pariter correctè & emendatè scripta, sed propter Scribarum tum pigritiam, tum imperitiam, arrogantiam & audaciam à verâ & genuinâ scriptione fuit quandoque à nonnullis aberratum, aliquaque hinc exemplarium differentia extitit. Huic malo ut obviam iretur, exsurrexerunt inter multos alios etiam Tiberiade, ubi & linguam habuerunt accuratam, & in lectione Biblicâ peritos atque exercitatos Viros, qui collatis exemplaribus punctatis, atque pro linguæ peritiâ accuratò judicîo adhibito, & correctâ exemplaria descripserunt, & illa eâ Masoræ parte muniverunt & instruxerunt, quâ voces præcipuas omnes non solum secundum literas, sed & secundum puncta ad vitandam impoſterum illam varietatem & discrepantiâ numerârunt, hancque suam sepem vel libris Biblicis ad finem subjunxerunt, vel textui ipso circumduxerunt. Hisce tribuit Masoram etiam Author arcani punctationis *Ludovicus Cappellus*, quem refutat *Buxtorf. Filius* in peculiari tractatu. Secutus est hæc in parte Eliam Levitam, celeberrimum superioris seculi Grammaticum Ebræum, in libro מְסוֹרֵת הַמְסוֹרֵת præfat. 3. His etiam fidem dedit

dedit *Huntlaus* & Pontificiis, qui in *Epitom. controvers. ii. cap. 9.* ait: *Hujusmodi depravationes* (ita vocat notas Masoreticas) *factas esse paucorum Rabbiorum malitiâ, illorum præsertim duorum, qui puncta & distinctiones excogitarunt, quidq; impiissimum illud Talmud confecerunt.*

§. 4. Verùm enim verò, quod ultimam hanc sententiam attinet, quæ refert Masoram ad tempora post-Talmudica, non necesse habemus, eam sub examen prolixum revocare. Sufficiat labor ille exantlatus in refutandis adversariis Virorum Clariss. *Buxtorffii* in *Tiber. & Filii* in *Anti-Capp.* item *Magnif. Dn. D. Calovii* in *Critico suo Sacro.* Opponimus illis vel unicum hoc argumentum:

Cujus mentio fit in ipso Talmude, illud non est referendum ad tempora post-Talmudica.

Atqui Masoræ mentio fit in Talmude. E.

Non est referenda ad tempora post-Talmudica.

Minor probatur. In Talmud Babyl. *Megillah cap. 1. fol. 3.* sic legitur: *Quid sibi vult, quod scribitur Nebem. 8. v. 8. Et legerunt in libro illo, in Lege DEI explanatè, & apposuerunt intellectum, & intellexerunt lectionem? Per hæc verba: Et legerunt in libro illo, in Lege DEI, intelligitur textus Ebraus; per explanatè, intelligitur Targum; Per hæc verba: Et apposuerunt intellectum, versus; Per: & intellexerunt lectionem; intelliguntur distinctiones accentuum: וְאָמְרוּ לִי הֲאֵלֶּיךָ הַמְסֹרֶת שְׂכָחוּם וְיִסְרוּם h. e. Alii voluerunt intelligi Masoras; oblitii enim eorum fuerunt, sed tunc restaurarunt ea. Sic in Talmud Hierosolymit. *Meg. cap. 4.* Et legerunt in libro illo, in Lege DEI, hic est textus Ebraus. Explanatè; h. e. Targum. Et apposuerunt intellectum; hi sunt accentus. Et intellexerunt lectionem illam sive Scripturam illam: הַמְסֹרֶת הַזֶּה hoc dicitur juxta quosdam de Masoreth &c. Potest hic & urgeri illud axioma Talmudicum: אִם לְמַקְרָא וְיִשׁ אִם לְמַסְרָא h. e. Est Mater Scripturæ, & est Mater Masoræ.*

§. 5. Habet etiam hæc sententia sibi adversantes omnes ferè Ebræos, uti non diffitetur *Elias Levita*, qui in præfat. מְסֹרֶת הַנֵּה דַעַת רֹב הָאֲנָשִׁים שֶׁעָזְרוּ וְסִיעָתוֹ שֶׁהֵם אֲנָשִׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה עָשׂוּ הַמְסֹרֶת וְהַנְּקוּדָה וְהַטְעָמִים

1423

וְהַטְעָמִים עַל כָּל-הַמִּקְרָא׃ *Ecce sententia multorum est, Esdram scribam & concilium ejus, nempe Viros Synagoga magna, fecisse Masoram, punctationem & accentus super tota Biblia.*

§. 6. A Tiberiensibus Magistris longè post 500 à nato Christo annos, Masoram esse inventam, vix ac ne vix quidem cum Chronologia conciliari poterit. Quamquam enim constet, studia literarum in terrâ Israël post excidium Urbis fuisse restaurata, urbem quoque Tiberiada à literarum laude non incelebrem fuisse, usque ad annum Christi 230. Post hæc tamen tempora nihil admodum celebre de Scholis literarumq; studiis in Judæa Chronica Ebræorum referunt. Mortuus enim tum R. Jehuda post publicatum Talmud Hierosol. post cujus obitum studia literarum in Judæâ dissipata fuerunt, & scholæ in Babyloniam translatae, ubi etiam Talmud alterum tandem enatum circa annum Christi 506. prodiit. Et licet post R. Jehudæ aliquem adhuc Scholarum in Judæa florem perdurasse admittatur, in Hillele tamen circa annum Christi 340. non desit tantum promotionum Magistralium in Palæstinâ dignitas, adeoq; verisimile, etiam Professiones & publica docendi exercitia desuisse, sed nec uspiam vestigia conspiciuntur, studiorum Scholæ Tiberiensis ultra 400 annum à Christo nato superstitum. Nullo ergo modo verisimile, post 500 aut circa 600 annum à Christo nato, vel etiam ulterius tot Doctores Tiberiade adhuc extitisse, qui omnium Judæorum in legendâ Scripturâ fuerint exercitatisimi, & tam præclarum, tam admirandum opus confecerint, quod ubique terrarum ab omnibus tum Judæis tum Christianis quoque tam religiosè susceptum, & ceu divinum oraculum habitum. Ita Magnif. Dn. D. Calovius in Crit. S. edit. 2. p. 101.

§. 7. Nec tamen subscribere possumus alteri sententiæ, vel Talmudicorum, vel aliorum, quatenus ab ipsis commemorata notæ tribuuntur Viris Ἰσραηλιταῖς. Sed annumeramus notas hasce Criticas hominibus, errare haud nesciis, doctissimis tamen Ebræis Criticis, qui ante Talmud conscriptum, post tempora Esdræ vixerunt. Ad hanc sententiam fovendam argumentis sanè non levis momenti adducimus.

§. 8. Nam

§. 8. Nam (I.) hujusmodi notæ sunt non rarò correctiones mendorum, ex incuriâ Librariorum irreptorum; Qvis autem sibi persuadebit, Spiritum Sanctum, qui Author ipsius textus est principalis, veritum fuisse aliquid in textu corrupto mutare, ac proinde correctionem in margine notasse? hujusmodi metus Deo neutiquam tribuendus est.

§. 9. (II.) Notæ Masoreticæ, marginales, deprehenduntur etiam in libris ab Esdrâ & post Esdrâ scriptis; non itaque ab Esdrâ & συγγραφοῖς hujus Viris ipsæ potuere esse profectæ.

§. 10. (III.) Si Critica hæc esset θεόπνευστος, ceu ipsum DEI verbum suscipienda esset. Quid autem fiet cum illis notis, quæ sistunt aliam lectionem in margine, quàm est in textu? Si præfertur marginalis, derogatur textuali, quæ tamen ὁμολογητικῶς θεόπνευστος est.

§. 11. (IV.) Sunt nonnullæ notæ, quæ superstitionem sapiunt Judaicam, illæ videlicet, quæ nonnullas voces in vulgari sermone apud Judæos obscenas reticendas, & alias honestiores substituendas monent. Hasce Spiritui S. tribuere, piaculo esto.

§. 12. (V.) E Clar. Fabricii b. m. sententiâ argumentum deducere possemus è Gen. IV. 8. ubi juxta ipsum in margine notatur, viginti octo versus deficere, puta colloquium Cainicum cum Abele in campo. Defectus sanè neutiquam concedendus est, cujus assertio etiam omni planè destituitur fundamento. Errasset itaque nota marginalis; absit autem longissimè, ut Spiritui Sancto errorem adscribamus. Donemus etiam, hanc explicationem à mente Masoretarum alienam esse, & ab his tantùm significatam fuisse pausam, quòd viginti octo in Bibliis reperiantur versus, qui in medio habeant hiatum vel pausam; non tamen ab omni errore immunis esset Masora. Nam Gen. XXXV. 22. notatur כ"ה non כ"ח h. e. viginti quinque, non viginti octo esse versus, qui in medio habeant pausam. Aut igitur cap. IV. aut cap. XXXV. error est commissus.

§. 13. (VI.) Errorem etiam habemus Gen. XXXVII. 12. ubi Masora habet notam accusativi — אֵן esse unam è quindecim vocibus punctatis in Lege. Notam hanc falsam esse, docet etiam Buxtorf. in Thes. Gramm. p. m. 63. In lege enim tantùm decem sunt; at in universâ Scripturâ quindecim.

§. 14. (VII.)

§. 14. (VII.) Geminum argumentum suppeditat nobis Masora circa particulam נָל. Juxta ipsam enim quindecim in locis scribitur נָל pro quo legendum יָל ei; ipsa loca sunt Exod. XXI. 8. Lev. XI. 21. & XXV. 30. 1. Sam. II. 3. 2. Sam. XVI. 18. Ps. C. 3. CXXXIX. 16. 2. Reg. VIII. 10. Jes. IX. 3. & LXIII. 9. Esdræ IV. 2. Job. XIII. 15. XLI. 3. Prov. XIX. 7. & XXVI. 2. Argumentamur hinc (I.)

Quæcunqve Critica dicit, tantum quindecim esse loca, in quibus נָל ponatur pro יָל, cum tamen plura occurrant, illa errat.

Atqvi Critica Masoræ dicit prius, cum tamen plura occurrant. E.

Minor, quoad posterius membrum, patet è Jes. XLIX. 5. 1. Par. XI. 20. Job. VI. 21. Argumentamur (II.)

Quæcunqve Critica pro נָל legendum יָל annotat, ubi tamen נָל meritò retinetur, illa errat.

Atqvi Critica Masoræ &c. E.

Minoris veritatem facile videt, qui loca evoluit; id quod etiam suis in locis erit ostendendum. Hujusmodi generis argumenta plura adduci possent; sed pergendum nobis est ad alia.

CAPUT II.

De

CAUSA FINALI.

§. I.

Causam efficientem meritò excipit altera causa externa, finalis nempe, cujus gratiâ inventæ fuerint notæ nostræ marginales S. Codicis Ebræi cum reliquâ Masorâ? Et hinc haud exiguus iterum inter eos dissensus deprehenditur, qui suam de Masorâ dederunt *תחינוך*. (1.) Talmudicorum mens est, quod notæ קרי וכתוב à Mose ad duplicem innuendum sensum, & aliquando ad aliquid occultè insinuandum traditæ sint. Vide suprâ. (2.) Temporis fallendi causa Masoram esse compilatam à Tiberiensibus, sentit Author arcani punctat. sive Lud. Cappellus, quasi in observatiunculis quibusdam otiosorum hominum instar, circa corticem literarum externū occupati fuerint, perinde, ut pueri lascivientes in niveis pilis per ludum & jocum exstruendis,

B dis,

ait in princ. libri יסוד תורה *Certè merces magna Authori-*
bns Masora debetur, qui sunt כְּשׁוּמְרֵי חוּמֹת הָעִיר quasi cu-
stodes murorum civitatis: propter eos enim perstat Lex Domini, &
libri sancti in formâ suâ, absqve ullâ additione aut detractiõne.
 Quam religiosè versati sint Masoretæ in textu sacro ab omni
 corruptione vindicando, res ipsa loquitur: cum vel vocem
 saltem, imò vel literam aliquam immutare, piaculum duxerint,
 etiamsi naturam lingvæ, & contextum id exigere crederent,
 adeoqve textum ita prorsus reliquerint, prout in Codicibus
 suis deprehenderunt, addictâ saltem notâ, diversam lectionem
 indicante. Unde etiam literas irregulariter scriptas, & vel in-
 versas vel suspensas, vel à dictione posteriori ad priorem, aut
 contra surreptas, vel deficientes, vel excedentes quantitate &c.
 quas fortè in aliquibus reperierunt Codicibus, non correxe-
 runt, sed anomaliam ejusmodi ob singularem reverentiam &
 religionem erga Codices sacros admiserunt, & ad posteritatem
 propagârunt. Ita Magnif. Dn. D. Calov. in *Crit. S. Diatr. VI.*
 p. m. 174.

CAPUT III.

De

CAUSA MATERIALI.

§. 1.

PRælibatis itaqve his, quæ ad eruendam originem Notarum
 Masoreticarum, earundemqve scopum fecerunt, tendimus ad
materiam. Exhibemus hîc brevissimis *species notarum indigita-*
tarum. Commodè hæ ad sequentes classes referri possunt, pu-
 tamus.

§. 2. (I.) Significat ejusmodi censura marginalis Maso-
 retica literæ, vel puncti vocalis unius aut plurium defectum sive
 absentiam, ut in voce מִרְשִׁירָה pro מִרְאֲשִׁירָה Deut. XI. 12.
 ubi specialis nota marginalis est, חָסֵר h. e. חָסֵר אֵ de-
 ficit litera א.

B 2

§. 3. (II.)

§. 3. (II.) Significatur etiam censurâ Masoreticâ literæ unius vel plurium abundantia, & quidem specialiter voce יתיר vel יתירא aut יתירה, ut Gen. XXVII. 3. legitur in textu צִירָה venatio, in margine habetur ה יתירה i. e. litera ה abundat.

§. 4. Observatione dignæ sunt (III.) illæ notæ marginales, quæ correctionem σφαλμάτων, per incuriam Scribarum vel Librariorum irreptorum, indicant. Salutantur illæ proprio & specialissimo sensu קרי וכתוב, & per abbreviaturam literis ק̇ & כ̇ lineolis superimpositis indigitantur. Coniunguntur quandoque ita: קרי ולא כתוב; quandoque adverso modo: כתוב ולא קרי. Ut plurimum significatur ipsis, vocem aliquam quoad hanc vel illam literam tantum aliter legi, quam scripta est; ut Exod. XIII. II. Interdum volunt huiusmodi notæ, integras voces scribi, quas non legendas esse judicant Critici, ubi verba marginalia sunt קרי ולא כתוב, & contra etiam significant, quandoque, integras voces non scribi, quas tamen Critici legendas esse existimant. Prioris exemplum invenimus Jer. LI. 3. ubi in textu vox יררך bis scribitur, unâ vice substratis vocalibus, alterâ omisissis, notaturq; in margine à Masorethis קרי ולא כתוב Posterioris exempla occurrunt, quando tantum Vocales in textu extant, consonantes verò à Masoretis in margine adjiciuntur, ut Jer. XXXI. 38. in textu habetur כַּיִם & additur in marg. כַּיִם קרי ולא כתוב in quibusdam exemplaribus. It. 2. Sam. XVI. ult. Nonnemo sentit, per huius generis notas marginales Judæos correctores suos castigasse, *Ea de causa, inquit, ipsi Judæi aliquando Correctorum suorum castigationes nolunt recipere in margine, sic scribentes, כתוב ולא קרי, valeat textualis Scriptura, non marginalis correctura* 2. Sam. XI. ad v. 21. *contra valere ajunt קרי & non כתוב, ut 2. Sam. XVI. ad v. ult. איש קרי ולא כתוב, valeat correctio per איש non scriptio per ישאל &c.* Verum enim verò in expositione notarum marginalium præsupponit Author, quod קרי תו semper significet, *marginalera lectionem valere, non textualetm*: & כתוב significare, *textualetm lectionem valere,*

lere, non marginalem; atque sic correctiones Masoretarum esse ab ipsis Judæis correctas. Sed non immeritò quis dubitaverit de istâ hypothesi; קרי nihil aliud significat, quàm quòd illud, quod ipsum respicit, legi debeat vel legatur, à קרא legit, formæ פִּעוּל; uti כתיב itidem exigat, ut vox, quæ respicitur hâc notâ, scribi debeat vel scribatur, à כתב scripsit, itidem formæ פִּעוּל. Leusden. in suâ præfatione Bibl. Joseph. Athiæ loquitur ita, uti paulò ante nos locuti sumus, nimirum קרי ולא כתיב significare integras voces legi, quas Critici non scribendas esse judicant, & è regione כתיב ולא קרי integras voces scribi, quas Critici non legendas esse volunt. Sic etiam Buxtorf. in AntiC. p. 178. קרי ולא כתיב ita exponit: *Scripta est hæc vox, sed non lecta, & כתיב ולא קרי* Jer. XXXI. 38. sic: vox באים *hîc legitur, licet non scribatur.* Habemus hîc duplicem expositionem, unam Leusdenii, alteram Buxtorfii; Leusdenius exponit marginalem notam ex mente Dd. Hebræorum ita, ut superstitione non careat; Buxtorfii autem explicatio est nostra: dicimus quæ, divinæ providentiæ esse acceptum ferendum, quòd Judæi nihil exigui ausi fuerint mutare in textu, ubi forsitan incuriâ Scribarum passa est Scriptura corruptionem aliquam, quæ facillè corrigi potest.

§. 5. Duo hîc porrò in quæstionem veniunt: (I.) *An כתיב קרי marginale semper textum corrigat?* Broughtonius negat, utlibi marginales lectiones corruptionum factarum esse indices, sed utramque lectionem tam textualem quàm marginalem niti firmisimis rationibus. Dn. D. Wasmuthus Grammat. Ebr. Reg. 31. p. 116. itidem correctionem כתיב לא non permittit, ubicunque קרי habetur in margine, sed significari vult tantum, anomaliam Grammaticam esse in כתיב. Si hoc tantum vellet Vir Clarissimus, quòd non facillè eo sit deveniendum, ut statuatur, כתיב קרי lectionem textualem corrigere, utraqve subscriberemus. Quòd plures enim admittuntur correctiones, eò plures admittendæ sunt corruptiones. Jam autem minus tutum est, textum statuere corruptum, ubi nulla id statuendi necessitas urget. Non tamen dicere licet, quòd utraqve lectio sit retinenda, vel quòd ubique כתיב sit à corruptione immune. Exempla

complura in contrarium adduci possent. Inprimis urgemus illas notas, quæ לְ poni volunt pro לָ, ubi sanè utraqve lectio stare non potest, cùm impossibile sit, duo contradictoria esse simul vera. Neque verisimile est toties, quoties occurrit, h. e. quinqvies & decies, juxta computationem Masoretarum; vel pluries, cùm plura observare liceat, diversitatem lectionum indigitari. Neque negari potest mendosè scribi יָ pro יַ manus 1. Sam. IV. v. 3. אֱלֹהֵיךָ pro אֱלֹהֵי DEUS. 1. Reg. I. 47. &c. Vid. Andr. Senertus Fautor ac Præceptor noster maximè venerandus in positionibus Philolog. nuperrimè publici juris factis Th. 6.

§. 6. Quæstio II. est: Num קרי marginale semper præferendum sit lectioni textuali s. כתיב טו? Negamus quæstionem cum Dn. Fabricio b. m. in part. p. 15. Nam, ut vel duo saltem exempla adducamus, non semel tantùm nota marginalis לְ ponitur legendum pro לָ, ubi tamen כתיב negativum meritò præfertur טו קרי. uti vel, ex Exod. XXI. 8. patet. Deinde erroneum est טו קרי Prov. IV. 2. ubi notatur legendum לבני pro לפני uti habetur in textu, cujus sensus optimè sese habet: *Filius sum Patris mei tener, & unicus coram Matre meâ*; malè autem, si ita vertatur è lectione marginali: *tener & unicus de filiis matris meæ*, quasi mater Salomonis Bathseba plures habuisset filios præter Salomonem & infantem illum, ante octiduum mortuum. Hinc notis illis marginalibus non semper fides adhibenda est, diligensque examen ejus prius instituendum, quàm textuali lectioni præferatur. Dominetur lectio textualis tam diu, donec σφάλμα fuerit deprehensum.

§. 7. Nec (IV.) illæ notæ silentiò sunt prætereundæ, quibus in margine per verba honestiora obscœnæ efferuntur voces, uti videre licet Deut. XXVIII. 30. ubi in margine pro שגל legendum monetur שבב. Sic pro מומראור latrinæ 2. Reg. X. 27. substituitur מוצאור loca egestionis. Fit hoc in aliis etiam Scripturæ locis ut 2. Reg. VI. 25. 1. Samuel. VI. 17. 2. Reg. XVIII. vers. 27.

§. 8. Inveniuntur (V.) notæ marginales, literas quasdam esse formæ majusculæ, indicantes, additâ voce רבתי h. e. רבתי, vel

vel, uti nonnulli volunt, רבתי magnum à רבב, ut Gen. I. vers. 1.

ב רבתי Lev. XIII. 33. Deut. VI. 4. ubi duæ literæ majusculæ ע & ד. Multi sunt, qui hujusmodi literas majusculas habent pro my-
liticis, profundiore sensum intimantibus. Nos autem ipsas cum
Cl. Dn. Fabr. in part. p. 17. quantitatis literæ correctiones esse,
persvasi sumus; de qua re alibi.

§. 9. Sunt etiam notæ marginales (VI.) quæ formam li-
teræ minusculæ designant voce זעיר vel זעירא i.e. parvum e. g.

Gen. II. 4. ubi זעיר ה reperitur. Conf. Gen. XXIII. 2. Lev. I. 1.
Num. XXV. 12. & passim. Ea, quæ de literis majusculæ formæ in-
culcata sunt, & hîc tenenda volumus.

§. 10. Præterea (VII.) Literæ quatuor leguntur suspen-
sæ, ut Judic. XXIII. 30. litera נ in מִשְׁפָּחָה suspensa pingitur, in
margine additur, תִּלְרִימִים ד, 4 literæ sunt suspensæ. Idem judi-
cium esto de hâc notâ, ac de duabus proximè præcedentibus.

§. 11. Nec (VIII.) prætermittendum, quod deprehenda-
tur nota aliqua marginalis, quam Circellus in textu positus respi-
cit, indigitans puncta irregularia, & numerans voces irregulari-
ter punctatas. e. g. Gen. XIX. 14. verbum נצִדָּ dagesch habet ab
initio in literâ, quæ non est una è Begadkephath, id quod notatur
per דגש ב i. e. bis occurrit dagesch ab initio in Zade. Conf. Ex-
od. XII. 31. Similes notæ occurrunt etiam de vocibus quibusdam,
præditis extraordinariis punctis superimpositis, ut Gen. XIX. 33.
ubi in margine ponitur vox נקוד h. e. נקוד punctum super hanc
vel illam literam. Conf. cap. XVI. 5. & XVIII. & c.

§. 12. (IX.) Mentio facienda est illarum notarum, quæ
pauſam in medio versu significant voce פִּיסקָה, פִּיסקָה pauſa;
Vid. Gen. XXVIII. 22. ubi Masora annotat כֹּה 25. versus esse in
S. Codice, qui in medio versus habeant pauſam.

§. 13. Denique (X.) nota aliqua occurrit circa ׀ clausum
in medio, Es. IX. in voce לְסִרְבָּה ad multiplicandum. Hujus
variæ adducuntur ab interpretibus causæ; probabilior multis
No-

Nostrum videtur ea, quæ indigitari vult admirandam Christi Nativitatem & conceptionem, factam salvâ virginitate. E regione פתח מ h. e. apertum reperitur in fine Nehemiæ II. 13. Quò significari dicitur à plerisque civitatis ac murorum rupturam, de qua c. 1. Sed de hisce suis locis.

§. 14. Contractius possent notæ S. Codicis Ebraei marginales dispelci in quinque classes: (1.) est earum, quæ voces mendosè scriptas corrigunt. (2.) quæ anomalias significant. (3.) quæ diversam lectionem indigitant. (4.) quæ puncta extraordinaria vel irregulariter posita indicant. (5.) quæ pro vocabulis in vulgato sermone apud Ebræos obscœnis alia honestatis causa substituant.

DEFINITIO.

§. 15. Ex his itaque, de quibus hætenus disseruimus, suâ sponte sequens fuit definitio: *Notæ קרו וכתיב (in generali significatione acceptæ) sunt notæ S. Codicis Ebraei marginales, à priscis Ebraeorum Sapientibus inventæ, voces mendosè scriptas corrigentes, anomalias significantes, diversas lectiones indicantes, puncta extraordinaria vel irregulariter posita indigitantes, & pro vocabulis, in vulgato sermone apud Ebræos obscœnis, honestatis causâ alia substituentes: ut anomalia Sacre constent, & textus Sacer sine mendo & scandalo legatur.*

TANTUM!

☉: (O): ☉

99 A 6912

ULB Halle 3
002 721 678

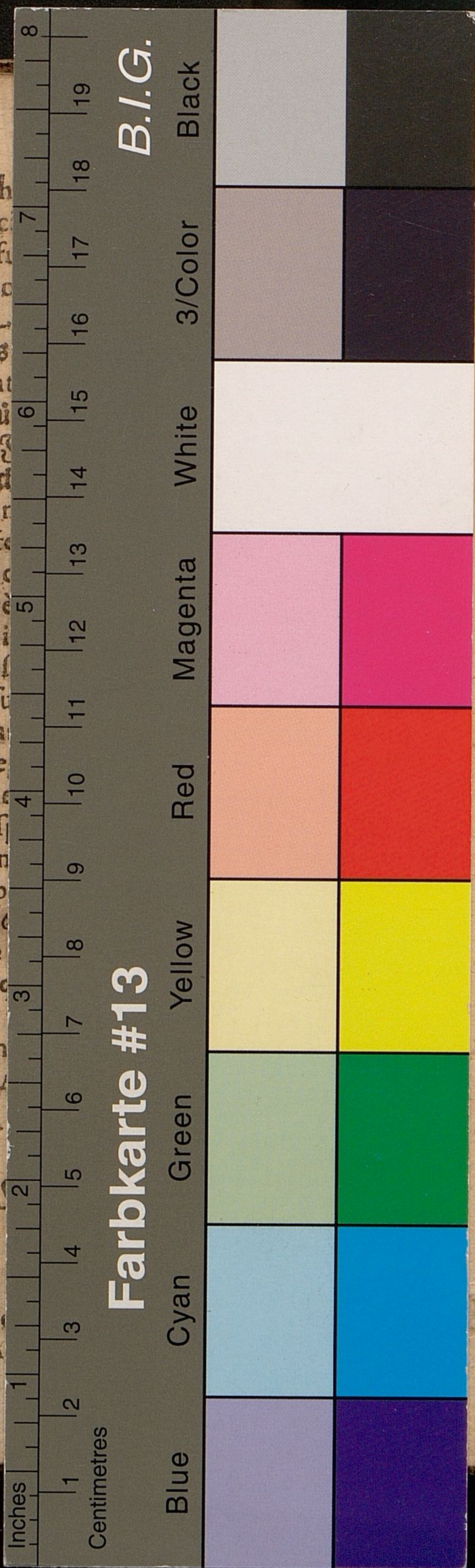
56.

VD 17

Rehr a. Kamm.

XXXVII 1417

קרי ובהיב המיסורה

Hoc est,
DISSERTATIO

De
Marginalibus Notis
S. Codicis Ebraei Masoreticis

in genere.

Quam
DIVINO ADSPIRANTE NUMINE,

In
Celeberrimâ ad Albim Academiâ,

PRÆSIDE

VIRO PRÆCELLENTE ATQVE PRÆCLARISSIMO,

DN. M. JOH: REINHARDO,

Hilperhusâ Francô,

Fautore ac Præceptore suo, omni honoris cultu

atatem suscipiendo,

Placido Φιλολογῶντων examini sistit

AUTHOR-RESPONDENS,

CHRISTIANUS ADAM SCOPPIUS,

Vratisl. Silesius.

Ad d. XI. Febr. Annô M. DC. LXXIV. H. Lq. consuetis.

Literis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

*in Mattheus Jac
L. Henckel*